

بررسی رمزگردانی در میان دوزبان‌های عربی - فارسی شهر نخل تقی براساس عوامل جنسیت، سن و تحصیلات

زهرا کازرونی مجرد^۱، جلال رحیمیان^{*۲}، امیرسعید مولودی^۳، علیرضا خرمایی^۴

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۲. استاد زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۳. استادیار زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۴. دانشیار زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۸

دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۹

An Investigation into Code Switching among Arabic – Persian Bilinguals in Nakhle-e Taghi City Based on Gender, Age and Education Variables

Zahra Kazerouni Mojarad¹, Jalal Rahimian^{*2}, Amirsaeid Moloodi³, Alireza Khormaee⁴

1. Ph.D. Candidate in Linguistics, Shiraz University, Shiraz, Iran

2. Professor of Linguistics, Shiraz University, Shiraz, Iran

3. Assistant Professor of Linguistics, Shiraz University, Shiraz, Iran

4. Associate Professor of Linguistics, Shiraz University, Shiraz, Iran

Received: 2024/04/17

Accepted: 2024/05/07

10.30473/il.2024.71030.1642

Abstract

This research aims to study the effect of gender, age and education of Arabic-Persian bilingual speakers on their frequency of use of code-switching types (Inter-sentential, Intra-sentential & Tag) in Nakhle-e-Taghi city. To this end, 80 male and female Arabic-Persian bilinguals were selected as research subjects through a non-random convenience sampling method. They consisted of two age groups, 20 to 40 and over 40, and belonged to two levels of education, one under diploma and the other diploma and higher than diploma. Then, their conversations were audio and video recorded, out of which the research data were extracted. The research data, containing 1022 cases of code-switching between Arabic-Persian languages, were analyzed in accordance with Poplack (1980). The frequency of use of code-switching types was enumerated and registered based on gender, age and education. Finally, the numerical data were analyzed in SPSS.27 software using inferential statistics. The results show that gender, age and education have effect on the frequency of usage of code-switching types.

Keywords: Sociolinguistics, Bilingualism, Code-Switching, Poplack Framework, Gender, Age, Education, Sociolinguistics..

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی تأثیر جنسیت، سن و تحصیلات دوزبان‌های عربی - فارسی شهر نخل تقی بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی (میان‌جمله‌ای، درون‌جمله‌ای و ضمیمه‌ای) در گفتار آنهاست. برای دستیابی به این هدف، ۸۰ دوزبان عربی - فارسی شهر نخل تقی که در دو گروه جنسیتی زن و مرد و در دو رده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و بالای ۴۰ سال و همچنین در دو گروه تحصیلی زیردیپلم و دیپلم و بالاتر از دیپلم هستند، از طریق روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس به‌عنوان آزمودنی‌های این پژوهش انتخاب شدند. سپس، صدا و تصویر مکالمات آنها ضبط شد و داده‌های پژوهش که شامل ۱۰۲۲ مورد رمزگردانی بین زبان‌های عربی و فارسی است، از فایل‌های صوتی و تصویری استخراج شدند و براساس چارچوب تحلیل پاپلاک (۱۹۸۰) تحلیل گردیدند. در ادامه، میزان کاربرد انواع رمزگردانی در هریک از زیرگروه‌ها در گروه‌های جنسیتی، سنی و تحصیلی شمارش و ثبت شد. در نهایت، داده‌های عددی به‌دست‌آمده در نرم افزار SPSS.27 و با استفاده از آزمون کای دو تحلیل شدند. نتایج تحلیل داده‌ها، حاکی از آن است که جنسیت و سن و تحصیلات این گویشوران بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار آنها تأثیرگذار است.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی اجتماعی، دوزبانگی، رمزگردانی، چارچوب پاپلاک، جنسیت، سن، تحصیلات، زبان‌شناسی اجتماعی.

*Corresponding Author: Jalal Rahimian

Email: jrahimian@rose.shirazu.ac.ir

* نویسنده مسئول: جلال رحیمیان

مقدمه

گوشوری است که در یکی از زبان‌های خود بیشتر از زبان دیگر خود تسلط و توانایی داشته باشد (مدرسی، ۱۳۹۰: ۵۳ به نقل از هورن بی^۹، ۱۹۷۷: ۴ - ۳). همان‌طور که بیان شد، دوزبانگی و چندزبانگی در سطح اجتماعی نیز وجود دارد و دو مفهوم مختلف دارد. در مفهوم اول، کشور یا جامعه‌ای است که در آن دو زبان و یا بیش از دو زبان به کار گرفته می‌شود، اما فقط یکی از آنها، به‌عنوان زبان رسمی در سطح کشور یا جامعه پذیرفته شده است و دیگر زبان یا زبان‌ها، به‌عنوان زبان یا زبان‌های غیررسمی تلقی می‌شوند. در مفهوم دوم، کشور یا جامعه‌ای است که در آن دو زبان و یا چند زبان رسمی به کار گرفته می‌شود (مدرسی، ۱۳۹۰: ۵۶ - ۵۵). یکی از پدیده‌هایی که معمولاً در تعاملات دوزبان‌ها و چندزبان‌ها روی می‌دهد و به‌عنوان مشخصه بارز توانش ارتباطی آنها محسوب می‌شود، رمزگردانی^{۱۰} است.

قبل از صحبت درباره رمزگردانی، اصطلاح رمز^{۱۱} به اختصار توضیح داده می‌شود. استفاده از اصطلاحاتی چون لهجه، زبان بومی، سبک، زبان معیار، پیچین^{۱۲} و کریول^{۱۳} باعث برانگیخته شدن احساسات گویشوران آنها می‌شود (وارداف^{۱۴}، ۲۰۱۰: ۸۴). از این رو، توصیه می‌شود که از اصطلاحاتی خنثی مانند رمز و یا گونه زبانی^{۱۵} به‌جای هر یک از اصطلاحات مذکور استفاده شود تا مانع از بروز چنین مسئله‌ای گردد. وارداف (همان) در تعریف رمز بیان می‌کند که به هر نوع نظامی که دو یا چند نفر از آن برای برقراری ارتباط با یکدیگر استفاده می‌کنند، رمز گفته می‌شود. وی (همان: ۲۳) گونه زبانی را نیز به‌عنوان اصطلاحی فراگیر تعریف می‌کند که می‌تواند برای ارجاع به بیش از یک زبان، گویش و یا حتی کمتر از آن به کار گرفته شود. در پژوهش حاضر، منظور از رمز، زبان است. رمزگردانی، اصطلاحی است که به استفاده متناوب گویشوران دوزبان و یا چندزبان از دو یا چند زبان در طول یک مکالمه یا گفتمان اشاره می‌کند (میلروی و میوسکن^{۱۶}، ۱۹۹۵: ۷). این پدیده، که به آن رمزآمیزی^{۱۷} نیز گفته می‌شود، ممکن است در خلال نوبت سخن گفتن هر یک از گویندگان یا در نوبت سخن گفتن

زبان‌شناسان اجتماعی، به بررسی رابطه بین زبان و بافت اجتماعی می‌پردازند. آنها در پی توضیح این مسئله هستند که چرا ما در بافت‌های اجتماعی مختلف، به‌صورت متفاوتی صحبت می‌کنیم. همچنین، آنها در پی شناخت نقش‌های اجتماعی زبان و شیوه‌های انتقال معنای اجتماعی هستند (هولمز^۱، ۲۰۱۳: ۱). یکی از موضوعاتی که در حوزه زبان‌شناسی اجتماعی^۲ به آن پرداخته می‌شود، موضوع تماس زبانی^۳ است. هنگامی که گویشوران زبان‌های مختلف، به دلایل اقتصادی، سیاسی، جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و غیره در ارتباط با هم قرار می‌گیرند، زبان‌های آنها در خلال ارتباط، متأثر از یکدیگر می‌شوند و به این ترتیب، تماس زبانی صورت می‌پذیرد (مدرسی، ۱۳۹۰: ۷۷). بنابراین، تماس زبانی، حاصل از تماس غیرزبانی بلندمدت یا کوتاه مدت میان گویشوران زبان‌های مختلف است (همان). تماس زبانی، در همه‌جا روی می‌دهد و هیچ شاهدهی مبنی بر اینکه زبان‌ها به‌صورت کاملاً جداگانه و بدون ارتباط با یکدیگر تغییر و تحول یافته‌اند، وجود ندارد (تومیسون^۴، ۲۰۰۱: ۸). تماس زبانی، نتایج مختلفی دارد که یکی از مهمترین آنها، دوزبانگی و چندزبانگی^۵ است. دوزبانگی و چندزبانگی، در دو سطح فردی و اجتماعی مطرح می‌شوند. تعاریف متعددی درباره دوزبانگی و چندزبانگی در سطح فردی ارائه شده است. به‌طور کلی، به دانش و کاربرد دو زبان و دانش و کاربرد بیش از دو زبان، به‌ترتیب، دوزبانگی و چندزبانگی فردی گفته می‌شود (بهاتیا و ریتچی^۶، ۲۰۱۳: XXI). دوزبانگی و چندزبانگی فردی، پدیده‌هایی نسبی هستند و از حداقل توانایی تا تسلط کامل بر دو زبان و یا بیش از دو زبان را در برمی‌گیرند. گویشوران دوزبان، از نظر گاه‌های مختلف به انواع گوناگونی تقسیم‌بندی می‌شوند. به‌عنوان مثال، این گویشوران از نظر میزان توانایی و تسلطی که در زبان‌های خود دارند، به دوزبان‌های برابر^۷ و دوزبان‌های غالب^۸ تقسیم می‌شوند. دوزبان‌های برابر، گوشوری است که در هر دو زبان خود به‌طور مساوی و به یک اندازه تسلط داشته باشد. ولی، دوزبان‌های غالب،

9. Holmes
10. Code Switching
11. Code
12. Pidgin
13. Creole
14. Wardhaugh
15. Linguistic variety
16. Milroy & Muysken
17. Code Mixing

1. Holmes
2. Sociolinguistics
3. Language Contact
4. Thomason
5. Bilingualism & Multilingualism
6. Bhatia & Ritchie
7. Balanced bilinguals
8. Dominant bilinguals

شهرستان عسلویه قرار دارد و از شمال به دنباله کوه‌های زاگرس، از جنوب به خلیج فارس، از غرب به روستای شیرینو و از سمت شرق به شهر عسلویه محدود شده است. جمعیت این شهر برابر با ۲۲۰۰۰ نفر است و مردم بومی آن به زبان عربی با لهجه نخل تقی، به‌عنوان زبان اول و بر زبان فارسی معیار، به‌عنوان زبان دوم تسلط دارند، و در تعاملات خود از هر دو زبان به میزان مختلفی استفاده می‌کنند. در میان این گویشوران، هم نوع دوزبانه‌گی برابر و هم نوع دوزبانه‌گی غالب دیده می‌شود.

زبان عربی که در شهر نخل تقی صحبت می‌شود، زبان عربی خلیجی نام دارد و لهجه‌ای از زبان عربی معیاری است که در کشورهای حوزه خلیج فارس مانند امارات، کویت، قطر و غیره به کار می‌رود. لهجه عربی نخل تقی، در سطوح واژگانی و نحوی هیچ‌گونه تفاوتی با زبان عربی معیار در کشورهای مذکور ندارد، و فقط در سطح آوایی تفاوت اندکی با یکدیگر دارند و حروفی مانند «ج» و «ق» در زبان عربی معیار به ترتیب به صورت «ی» و «گ» در لهجه نخل تقی تلفظ می‌شوند. دوزبانه‌های شهر نخل تقی و گویشوران زبان عربی معیار در کشورهای فوق‌الذکر به‌طور کامل سخنان یکدیگر را می‌فهمند و به راحتی با هم ارتباط برقرار می‌کنند. پرسش اساسی پژوهش حاضر این است که چه رابطه‌ای بین جنسیت گویشوران دوزبانه عربی - فارسی شهر نخل تقی، سن آنان و سطح تحصیلات‌شان با میزان کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار آنها وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

مطالعات گامپرز^{۱۰} (۱۹۵۷، ۱۹۵۸، ۱۹۶۱، ۱۹۶۴، الف، ۱۹۶۴ ب) و گامپرز و نایم^{۱۱} (۱۹۶۰) درباره گویش‌شناسی اجتماعی در هند، به‌عنوان نخستین مطالعاتی به‌شمار می‌آیند که رمزگردانی را از جنبه کارکردی و تعاملی مورد بررسی قرار می‌دهند (آلوارز-کاکامو^{۱۲}، ۱۹۹۸: ۳۳). پس از این مطالعات، پژوهش‌های متعددی درباره تأثیر متغیرهای غیرزبانی بر میزان به‌کارگیری انواع رمزگردانی در مکالمات دوزبانه‌های زبان‌های گوناگون در خارج و تعداد اندکی نیز در داخل کشور انجام شده است. به‌عنوان مثال، در خارج از کشور پاپلاک (۱۹۸۰)، در بخشی از پژوهش خود، به بررسی تأثیر عوامل

فقط یکی از گویندگان روی دهد (وارداف، ۲۰۱۰: ۹۸). رمزگردانی، در گفتار و در نوشتار و همچنین در همه موقعیت‌های رسمی و غیررسمی روی می‌دهد و می‌تواند به‌صورت خودآگاهانه و یا به‌صورت ناخودآگاهانه باشد. سه رویکرد مختلف در مطالعه رمزگردانی وجود دارد، که عبارتند از: رویکرد روان‌شناسی زبان^۱، رویکرد زبانی^۲ و رویکرد زبان‌شناسی اجتماعی^۳ (استل و یاکپو^۴، ۲۰۱۵: ۱). در پژوهش حاضر، با رویکرد زبان‌شناسی اجتماعی، به رمزگردانی پرداخته می‌شود. این رویکرد به پژوهشگران کمک می‌کند تا عوامل موثر بر رمزگردانی را شناسایی کنند و نقش‌های رمزگردانی در گفتمان را مشخص نمایند (الملحی^۵، ۲۰۲۰: ۳۹). رمزگردانی به‌عنوان یک رفتار زبانی، به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌شود و به دلایل گوناگونی روی می‌دهد. همچنین، تحت تأثیر عوامل غیرزبانی متعددی مانند جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و غیره قرار دارد. یکی از مهمترین دسته‌بندی‌هایی که از انواع رمزگردانی صورت گرفته، متعلق به پاپلاک^۶ (۱۹۸۰) است. وی، طی پژوهشی که درباره رمزگردانی در گفتار دوزبانه‌های اسپانیایی - انگلیسی انجام داده است، سه نوع رمزگردانی را معرفی می‌کند. این سه نوع عبارت است از رمزگردانی میان جمله‌ای^۷، رمزگردانی درون جمله‌ای^۸ و رمزگردانی ضمیمه‌ای^۹. چارچوب پاپلاک (۱۹۸۰) به‌عنوان چارچوب تحلیل پژوهش حاضر برگزیده شده است.

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی این نکته است که آیا در یک موقعیت غیررسمی، رابطه‌ای معنادار میان جنسیت، سن و سطح تحصیلات گویشوران دوزبانه عربی - فارسی شهر نخل تقی، از یک سو، و میزان کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار آنها، از سوی دیگر، وجود دارد یا خیر.

اهمیت این تحقیق در این است که به بررسی رمزگردانی در تعاملات قومی می‌پردازد که در تحقیقات گذشته، چندان مورد توجه قرار نگرفته است. در ادامه، توصیف کوتاهی از شهر نخل تقی ارائه می‌گردد.

شهر نخل تقی، در استان بوشهر و در بخش مرکزی

1. Psycholinguistic Approach
2. Linguistic Approach
3. Sociolinguistic Approach
4. Stell & Yakpo
5. Almelhi
6. Poplack
7. Inter- Sentential Code Switching
8. Intra- Sentential Code Switching
9. Tag Code Switching

10. Gumperz

11. Naim

12. Alvarez-Cáccamo

گفتار زنان و مردان روی می‌دهد. از دیگر نتایج این پژوهش، این است که نشانگر گفتمانی و فرانسوی (چه، چه چیزی، چیزی که) بیشتر در گفتار مردان به کار می‌رود و این نشانگر، به‌عنوان مشخصه‌ای زبانی تلقی می‌شود که گفتار مردان را از گفتار زنان متمایز می‌کند. اگرچه هم زنان و هم مردان غالباً نوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای را بر دیگر انواع رمزگردانی ترجیح می‌دهند، اما، زنان با ۶۱/۴۴ درصد بیشتر از مردان با ۵۶/۶۶ درصد از رمزگردانی درون‌جمله‌ای استفاده می‌کنند و مردان با ۱۳/۰۲ درصد کمی بیشتر از زنان با ۱۲/۵۳ درصد رمزگردانی میان‌جمله‌ای را در تعاملات خود به کار می‌برند. در این پژوهش، فقط به تأثیر عامل جنسیت بر میزان کاربرد انواع مختلف رمزگردانی پرداخته شده و تأثیر سایر عوامل فرازبانی مورد بررسی قرار نگرفته است.

در داخل کشور، به‌عنوان مثال، ضیاء حسینی (۱۳۷۸) طی پژوهشی به بررسی رمزگردانی در گفتار ایرانیان مقیم ایالات متحده آمریکا می‌پردازد. هدف وی از انجام این پژوهش، این است که مشخص کند آیا رابطه‌ای بین مدت زمان اقامت و رمزگردانی وجود دارد یا خیر. پژوهشگر، ۱۸ نفر از ایرانیان مقیم آمریکا که مدت زمان اقامت آنها بین ۵ تا ۲۲ سال بود، را به‌عنوان آزمودنی‌های این پژوهش انتخاب می‌کند و آنها را به دو گروه زیر ۱۵ سال اقامت و بالای ۱۵ سال اقامت تقسیم می‌کند. سپس، داده‌های پژوهش را از طریق ضبط گفتار آنها جمع‌آوری می‌کند و مورد تحلیل قرار می‌دهد. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که بین مدت زمان اقامت و میزان رمزگردانی رابطه‌ای وجود ندارد. علاوه بر این، گروه زیر ۱۵ سال اقامت بیشتر نوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای را به کار می‌برند و گروه بالای ۱۵ سال اقامت بیشتر از نوع رمزگردانی میان‌جمله‌ای استفاده می‌کنند. بنابراین، مدت زمان اقامت بر میزان وقوع انواع رمزگردانی تأثیرگذار است. این پژوهش نیز همانند پژوهش‌های قبل تنها تأثیر یک عامل فرازبانی که مدت زمان اقامت است، را بر انواع رمزگردانی مورد بررسی قرار داده و به تأثیر دیگر عوامل فرازبانی نپرداخته است.

فریدونی و تدین چهارطاقی (۱۳۹۸) در پژوهشی تأثیر مقطع تحصیلی و طبقه اجتماعی را بر الگوی رمزگردانی یعنی میزان، جهت و سطح رمزگردانی در میان دوزبان‌های ترکی-فارسی در شهرستان ارومیه مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهند. آنها مکالمات دانش‌آموزان دختر سه مدرسه دبستان و سه مدرسه متوسطه با یکدیگر که از سه طبقه اجتماعی

فرازبانی از قبیل جنسیت، سن فراگیری زبان دوم و سن مهاجرت به آمریکا، توانایی دوزبانگی مشاهده‌شده، تحصیلات، سن، عضویت در شبکه اجتماعی، هویت قومی، ارتباط مستمر با پورتوریکو و محل کار بر میزان وقوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای در گفتار گویشوران دوزبانۀ اسپانیایی - انگلیسی می‌پردازد. یافته‌های پژوهشی وی حاکی از آن است که جنسیت، سن فراگیری زبان دوم و سن مهاجرت به آمریکا، توانایی دوزبانگی مشاهده‌شده، تحصیلات، هویت قومی، ارتباط مستمر با پورتوریکو و محل کار به‌صورت معناداری بر میزان وقوع نوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای تأثیرگذارند، اما، سن و عضویت در شبکه اجتماعی بر میزان وقوع این نوع رمزگردانی تأثیر معناداری ندارند. در این پژوهش، تأثیر چند عامل فرازبانی تنها بر میزان کاربرد نوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای بررسی شده و به تأثیر این عوامل بر میزان کاربرد دو نوع دیگر رمزگردانی، یعنی میان‌جمله‌ای و ضمیمه‌ای توجهی نشده است.

گلزار^۱ و همکاران (۲۰۱۳) طی پژوهشی، به بررسی تأثیر جنسیت بر میزان کاربرد نوع رمزگردانی میان‌جمله‌ای می‌پردازند. آنها داده‌های خود را از طریق ضبط جلسات کلاسی هشت معلم مرد و زن جمع‌آوری نمودند و مورد تحلیل قرار دادند. یافته‌ها حاکی از آن است که هم مردان و هم زنان از نوع رمزگردانی میان‌جمله‌ای استفاده می‌کنند؛ اما زنان به میزان بیشتری این نوع رمزگردانی را به کار می‌برند و در واقع، استفاده از این نوع رمزگردانی گرایش غالب در گفتار آنهاست. پژوهشگران، توجه خود را به بررسی تأثیر یک عامل، یعنی جنسیت بر میزان کاربرد یک نوع رمزگردانی، یعنی میان‌جمله‌ای معطوف ساخته‌اند و این در حالی است که ممکن است بررسی تأثیر این عامل و سایر عوامل فرازبانی بر انواع مختلف رمزگردانی، اطلاعات مهمی را درباره گرایش‌های زبانی افراد در گروه‌های اجتماعی مختلف ارائه کند.

کین^۲ (۲۰۲۰) تلاش می‌کند تا تأثیر جنسیت بر میزان و انواع رمزگردانی و همچنین بر انتخاب دیگر صورت‌های زبانی را مورد بررسی قرار دهد. وی داده‌ها را از طریق ضبط مکالمات ۱۲ دانشجو و کارمند اداری که دوزبانۀ ولوف - فرانسوی بودند، جمع‌آوری و تحلیل کرد. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که زنان بیشتر از مردان رمزگردانی می‌کنند و رمزگردانی درون‌جمله‌ای بیشتر از دیگر انواع رمزگردانی در

1. Gulzar
2. Kane

رمزگردانی، به‌عنوان یک نوع رفتار ارتباطی پیچیده، قاعده‌مند و همچنین نظام‌مند قلمداد می‌شود که برای دستیابی به اهداف مختلف ارتباطی توسط گویشورانی که به بیش از یک زبان صحبت می‌کنند، به کار گرفته می‌شود. رمزگردانی محصول متغیرهای بسیار پیچیده و درهم‌تنیده اجتماعی - زبانی است و این متغیرها بر ویژگی‌های دستوری، معنایی، کاربردی و اجتماعی - زبانی زبان‌های افرادی که به بیش از یک زبان تسلط دارند، تأثیر می‌گذارند (الملحی، ۲۰۲۰: ۳۶). رمزگردانی هم می‌تواند حاصل از انتخاب فردی باشد و هم می‌تواند به‌عنوان نشانگر اصلی هویت گروهی از گویشورانی به کار رود که در کارهای معمول خود با بیش از یک زبان سرو کار دارند (وارداف، ۲۰۱۰: ۹۸).

انواع رمزگردانی

پاپلاک (۱۹۸۰) انواع رمزگردانی را در گفتار ۲۰ دوزبانه اسپانیایی-انگلیسی بررسی می‌کند که در سطوح مختلفی از مهارت دوزبانگی قرار داشتند، و تأثیر سطح مهارت دوزبانگی آنها بر انتخاب نوع رمزگردانی را نشان می‌دهد. وی داده‌های پژوهش را از طریق ضبط گفتار این دوزبانها و همچنین مصاحبه با آنها جمع‌آوری و تحلیل می‌کند. یافته‌های پاپلاک، حاکی از وجود سه نوع رمزگردانی میان‌جمله‌ای، درون‌جمله‌ای و ضمیمه‌ای است. براساس این یافته‌ها، گویشورانی که در هر دو زبان خود مهارت دارند، عمدتاً از رمزگردانی درون‌جمله‌ای استفاده می‌کنند و گویشورانی که در یکی از زبان‌های خود بیشتر از زبان دیگر خود مهارت دارند، غالباً رمزگردانی‌های میان‌جمله‌ای و ضمیمه‌ای را به کار می‌برند. بنابراین، می‌توان گفت که رمزگردانی نشان‌دهنده میزان مهارت گویشوران دوزبانه است. در ادامه، سه مفهوم رمزگردانی میان‌جمله‌ای، رمزگردانی درون‌جمله‌ای و رمزگردانی ضمیمه‌ای توضیح داده می‌شوند.

رمزگردانی میان‌جمله‌ای: زمانی که گویشوران

دوزبانه یا چندزبانه، یک جمله کامل را با یکی از زبان‌های خود بیان می‌کنند، و جمله کامل بعدی را با زبان یا زبان‌های دیگر خود بیان می‌کنند، شاهد رمزگردانی میان‌جمله‌ای هستیم (پاپلاک، ۱۹۸۰: ۶۱۶ - ۵۸۱).

1) Ella canta canciones insultando a los hombres. That's why you never heard of her.

او در آهنگ‌هایی که می‌خواند، به مردان توهین می‌کند (زبان اسپانیایی). به همین دلیل است که شما هرگز نام او را

کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد بودند، را ضبط کردند. سپس، یک ساعت از مکالمات ضبط شده هر مدرسه را انتخاب کردند و داده‌های مورد نظر را براساس معیارهای هاگن^۱ (۱۹۵۶)، پفاف^۲ (۱۹۷۹)، پاپلاک (۱۹۸۵)، کلاین^۳ (۱۹۸۷) و بالوک و توریبو^۴ (۲۰۰۹) استخراج و تجزیه و تحلیل نمودند. براساس یافته‌های این تحقیق، رمزگردانی بیشتر در تعاملات دانش‌آموزان مقطع متوسطه و در طبقه اجتماعی متوسط به کار گرفته شده است. همچنین، بیشترین میزان رمزگردانی در سطح کلمه و کمترین میزان رمزگردانی در سطح وند روی داده است. جهت غالب رمزگردانی نیز از زبان ترکی به زبان فارسی است. علاوه بر این، دانش‌آموزانی که در مقطع متوسطه هستند، بیشتر در سطح کلمه و دانش‌آموزانی که در مقطع دبستان هستند، نیز بیشتر در سطح جمله از رمزگردانی استفاده می‌کنند. در این پژوهش، تأثیر جنسیت و سن که دو عامل مهم در الگوهای رمزگردانی گویشوران دوزبانه و یا چندزبانه محسوب می‌شوند، مورد توجه و بررسی قرار نگرفته است.

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهند که تاکنون هیچ پژوهشی درباره بررسی تأثیر متغیرهای اجتماعی مختلف بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار دوزبانه‌های عربی - فارسی صورت نگرفته است، و این پژوهش، نخستین پژوهشی است که در این زمینه انجام می‌شود. نکته قابل توجه این است که در این پژوهش تأثیر سه عامل فرازبانی و مهمی چون جنسیت، سن و تحصیلات بر هر سه نوع رمزگردانی که توسط پاپلاک (۱۹۸۰) پیشنهاد شده و شامل رمزگردانی‌های میان‌جمله‌ای، درون‌جمله‌ای و ضمیمه‌ای می‌باشد، در یک موقعیت کاملاً غیررسمی مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این، با توجه به اینکه پژوهشی در زمینه رمزگردانی در استان بوشهر انجام نشده است، بنابراین، پژوهش حاضر از این لحاظ نیز به‌عنوان اولین پژوهشی محسوب می‌شود که در زمینه مذکور در این استان صورت می‌گیرد.

چارچوب تحلیل

در این بخش، ابتدا توضیح کوتاهی درباره پدیده رمزگردانی داده می‌شود، سپس، چارچوب تحلیل پژوهش و مفاهیم بنیادی آن بیان می‌گردد.

1. Haugen
2. Pfaf
3. Clyne
4. Bullock & Toribio

نشنیده‌اید (زبان انگلیسی) (همان، ۱۹۸۱: ۱۷۶).

در مثال فوق، دوزبانۀ اسپانیایی - انگلیسی، جمله اول را به زبان اسپانیایی بیان می‌کند، سپس، تغییر رمز می‌دهد و جمله بعدی را به زبان انگلیسی می‌گوید.

2) Se le da un dolor de barriga. He gets a lot of stomach pains.

او به معده درد مبتلاست (اسپانیایی). او دردهای گوارشی زیادی دارد (انگلیسی) (سنکاف^۱ و پاپلاک، ۱۹۸۱: ۳۱). در این مثال نیز، گویشور دوزبانۀ اسپانیایی - انگلیسی، جمله اول خود را به اسپانیایی می‌گوید و در ادامه، رمزگردانی می‌کند و جمله بعدی را به زبان انگلیسی بیان می‌کند.

رمزگردانی درون جمله‌ای: زمانی که گویشوران

دوزبانه و یا چندزبانه، جمله‌ای را با یکی از زبان‌های خود بیان می‌کنند، و در آن جمله، کلمه، عبارت و یا بندی را با زبان یا زبان‌های دیگر خود به کار می‌برند، رمزگردانی درون جمله‌ای رخ می‌دهد (پاپلاک، ۱۹۸۰: ۶۱۶ - ۵۸۱).

3) He was sitting down enla cama, mirandonos peleando, y really, I don't remember si el nos separo or whatever you know.

او نشسته بود (انگلیسی) در تختخواب و دعوای ما را تماشا می‌کرد و (اسپانیایی)، واقعاً، به خاطر نمی‌آورم (انگلیسی) که آیا او ما را از هم جدا کرد (اسپانیایی) یا هرچیزی که می‌دانی (انگلیسی) (همان، ۵۸۹).

در این مثال، اولین بند جمله به زبان انگلیسی گفته می‌شود، سپس تغییر رمز صورت می‌گیرد و عبارت و بند بعد از آن به زبان اسپانیایی بیان می‌گردد، در ادامه دوباره به زبان انگلیسی رمزگردانی می‌شود و بند بعدی به این زبان بیان می‌شود، مجدداً رمزگردانی روی می‌دهد و بند بعدی به زبان اسپانیایی به کار برده می‌شود؛ در نهایت یک بار دیگر تغییر رمز انجام می‌شود و بند آخر به زبان انگلیسی گفته می‌شود.

4) No tienen ni tiempo sometimes for their own kids, and you know who I'm talking about.

آنها حتی وقت ندارند (اسپانیایی) گاهی اوقات برای بچه‌های خودشان، و تو میدانی که دارم درباره چه کسی صحبت می‌کنم (انگلیسی) (همان: ۵۹۷).

در مثال بالا، ابتدا گویشور دوزبانۀ اسپانیایی - انگلیسی، بخشی از جمله خود را به زبان اسپانیایی بیان می‌کند و سپس، رمزگردانی می‌کند و مابقی جمله را به زبان انگلیسی می‌گوید.

رمزگردانی ضمیمه‌ای: زمانی که دوزبانها و یا

چندزبانها، در قبل یا بعد از پاره‌گفتاری که با یکی از زبان‌هایشان بیان شده است، واژه، عبارت اصطلاحی و یا سوال کوتاهی را به زبان یا زبان‌های دیگرشان می‌آورند، رمزگردانی ضمیمه‌ای روی می‌دهد (پاپلاک، ۱۹۸۰: ۶۱۶ - ۵۸۱).

5) I could understand que you don't know how to speak Spanish. Verdad?

من می‌توانم بفهمم (انگلیسی) که (اسپانیایی) شما نمی‌دانید چگونه به زبان اسپانیایی صحبت کنید (انگلیسی). درست؟ (اسپانیایی) (همان: ۵۹۶).

در مثال بالا، دو نوع رمزگردانی درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای روی داده است. در این مثال، ابتدا گویشور دوزبانۀ اسپانیایی - انگلیسی، اولین بند جمله خود را به زبان انگلیسی بیان می‌کند و سپس تغییر رمز می‌دهد و یک واژه را به زبان اسپانیایی می‌گوید. وی، دوباره به زبان انگلیسی رمزگردانی می‌کند و بند بعدی را به این زبان به کار می‌برد. این گویشور، یکبار دیگر رمزگردانی می‌کند و یک سوال کوتاه به زبان اسپانیایی می‌پرسد.

6) Jäi pois työstä. Thank God.

او آن شغل را رها کرد (زبان فنلاندی). خدا را شکر (زبان انگلیسی) (پاپلاک و همکاران، ۱۹۸۹: ۳۹۴).

در این مثال، نیز گویشور دوزبانۀ فنلاندی - انگلیسی، ابتدا جمله‌ای را به زبان فنلاندی مطرح می‌کند، سپس، رمزگردانی می‌کند و یک عبارت را به زبان انگلیسی می‌گوید.

روش پژوهش

در این پژوهش، ۸۰ گویشور دوزبانۀ عربی - فارسی شهر نخل تقی که مجموعاً اعضای ۱۳ خانواده را تشکیل می‌دهند، با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس، به‌عنوان جمعیت نمونه انتخاب شده‌اند. از ۸۰ نفر جمعیت نمونه، ۴۰ نفر آن زن و ۴۰ نفر دیگر آن مرد می‌باشند تا بتوان تأثیر متغیر جنسیت را بر میزان به‌کارگیری انواع رمزگردانی بررسی نمود. همچنین، انتخاب جمعیت نمونه از دو رده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و بالاتر از ۴۰ سال صورت گرفته است، که امکان بررسی تأثیر متغیر سن بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی فراهم شود. ۴۰ نفر از آزمودنی‌ها در رده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و ۴۰ نفر دیگر در رده سنی بالاتر از ۴۰ سال قرار دارند. علاوه بر این، ۴۰ نفر از جمعیت نمونه دارای میزان تحصیلات زیر دیپلم هستند و ۴۰ نفر دیگر دارای میزان

تحلیل داده‌ها

در این بخش، ابتدا میزان کاربرد هر یک از انواع رمزگردانی در گفتار گویشوران دوزبانۀ عربی - فارسی شهر نخل تقی بیان می‌گردد، سپس، تعدادی از داده‌های این پژوهش به‌عنوان نمونه آورده می‌شوند، و در نهایت، به بررسی این مسئله پرداخته می‌شود که آیا رابطه‌ی معناداری بین جنسیت، سن و تحصیلات این دوزبان‌ها با میزان کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار آنها وجود دارد یا خیر. در پژوهش حاضر، نخست اطلاعات حاصل از ضبط گفتار گویشوران بر پایه‌ی جملات در نظر گرفته شده برای بررسی وقوع یا عدم وقوع انواع رمزگردانی شامل میان‌جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای استخراج گردیده، سپس کلیه‌ی اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS.27 در بخش آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. در بخش یافته‌ها، با استفاده از آمار استنباطی و آزمون‌های آماری خاص، سؤال تحقیق آزمون شده و در مورد پاسخ به آن تصمیم‌گیری خواهد شد.

جدول ۱. میزان و درصد کاربرد انواع رمزگردانی در گفتار گویشوران دوزبانۀ عربی - فارسی شهر نخل تقی.

انواع رمزگردانی	میزان	درصد
رمزگردانی میان‌جمله‌ای	۸۸۲	۸۶/۳۰
رمزگردانی درون جمله‌ای	۸۶	۸/۴۱
رمزگردانی ضمیمه‌ای	۵۴	۵/۲۸
مجموع	۱۰۲۲	۱۰۰

براساس جدول ۱، از مجموع ۱۰۲۲ مورد رمزگردانی که در مکالمات دوزبان‌های عربی - فارسی شهر نخل تقی روی داده است، ۸۸۲ مورد (۸۶/۳۰ درصد) آن از نوع میان‌جمله‌ای است، ۸۶ مورد (۸/۴۱ درصد) از نوع درون جمله‌ای است و ۵۴ مورد (۵/۲۸ درصد) نیز از نوع ضمیمه‌ای است. چند نمونه از داده‌های پژوهش در جدول ۲ ارائه می‌شوند.

جدول ۲. نمونه‌هایی از داده‌های پژوهش.

انواع رمزگردانی	داده‌ها
میان‌جمله‌ای	ارتاحی ^۲ . استراحت کن.
	لا تگعد جریب التلفزيون ^۳ . نزدیک تلویزیون نشین.

۲. استراحت کن

۳. نزدیک تلویزیون نشین

تحصیلات دیپلم و بالاتر از دیپلم هستند تا بتوان تأثیر متغیر تحصیلات را بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی بررسی کرد. به‌منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش، صدا و تصویر مکالمات هر خانواده به مدت ۷ ساعت ضبط و ذخیره شد. مجموع مدت زمان مکالمات ضبط شده‌ی مربوط به همه‌ی خانواده‌ها، ۹۱ ساعت شد. در ادامه، فایل‌های صوتی - تصویری، به‌دقت ترانویسی املائی^۱ شدند و داده‌های پژوهش از آنها استخراج گردید. داده‌های پژوهش، شامل ۱۰۲۲ مورد رمزگردانی بین زبان‌های فارسی و عربی و برعکس می‌باشد. آن بخش از داده‌ها که به زبان فارسی بود، با الفبای فارسی و آن بخش از داده‌ها که به زبان عربی بود، با الفبای عربی به نگارش درآمدند و ترجمه شدند. در نهایت، این داده‌ها به‌منظور پاسخ‌گویی به پرسش پژوهش تحلیل شدند. روش تحلیل داده‌ها، تلفیقی از روش‌های کیفی - کمی است. با توجه به اینکه طی فرایند ترانویسی املائی، بعد از هر مورد رمزگردانی، جنسیت، سن و میزان تحصیلات گویشوری که آن مورد رمزگردانی را بیان کرده، در یک پراکنش یادداشت شده است، بنابراین، در تحلیل داده‌ها، ابتدا، میزان استفاده‌ی مردان و زنان از انواع رمزگردانی میان‌جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای به‌صورت جداگانه شمارش و ثبت گردید. سپس، با ثابت نگه‌داشتن متغیر جنسیت، میزان به‌کارگیری انواع رمزگردانی مذکور توسط آزمودنی‌هایی که در رده‌ی سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار دارند و آزمودنی‌هایی که در رده‌ی سنی بالاتر از ۴۰ سال قرار دارند، به‌طور جداگانه شمارش و یادداشت شد. در ادامه، با ثابت نگه‌داشتن متغیرهای جنسیت و سن، میزان استفاده از این انواع رمزگردانی توسط آزمودنی‌هایی که دارای تحصیلات زیردیپلم هستند، و آزمودنی‌هایی که دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر از دیپلم هستند، به‌صورت جداگانه شمارش و نوشته شد. در نهایت، داده‌های عددی حاصل شده در نرم‌افزار با استفاده از آزمون کای دو تحلیل شدند و نتایج هم به‌صورت توصیفی و هم در قالب جداول ارائه گردیدند. نکته‌ای که در اینجا لازم است ذکر گردد، این است که در تمام آزمون‌های اجرا شده در پژوهش، خطای در نظر گرفته شده ۰/۰۵ است. چنانچه سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد، آزمون معنی‌دار است ($p < 0.05$) و چنانچه سطح معنی‌داری آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد، آزمون معنی‌دار نیست ($p > 0.05$).

1. Alphabetical transcription

درصد فراوانی رمزگردانی ضمیمه‌ای در دو گروه زنان و مردان را نشان می‌دهد ($\chi^2=4/741$ $p=0/029 < 0/05$). براساس جدول ۳، مردان به‌طور معنی‌داری گرایش بیشتری نسبت به زنان به رمزگردانی ضمیمه‌ای داشته‌اند؛ اما آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین درصد فراوانی رمزگردانی میان جمله‌ای در دو گروه زنان و مردان را نشان نمی‌دهد ($\chi^2=0/766$ $p=0/381 > 0/05$).

جدول ۳. مقایسه فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب جنسیت

نتیجه آزمون‌های کای دو	مردان		زنان		گروه	انواع رمزگردانی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
$\chi^2=0/766$ $p=0/381$	۴۸/۵	۴۲۸	۵۱/۵	۴۵۴	میان جمله‌ای	میان جمله‌ای
$\chi^2=6/698$ $p=0/010$	۶۴/۰	۵۵	۳۶/۰	۳۱	درون جمله‌ای	درون جمله‌ای
$\chi^2=4/741$ $p=0/029$	۶۴/۸	۳۵	۳۵/۲	۱۹	ضمیمه‌ای	ضمیمه‌ای

مقایسه انواع رمزگردانی بر حسب سن

جدول ۴ نتیجه آزمون کای دو در مورد مقایسه فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب سن را نشان می‌دهد.

جدول ۴. مقایسه فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب سن

نتیجه آزمون‌های کای دو	بالای ۴۰ سال		۲۰ تا ۴۰ سال		گروه	انواع رمزگردانی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
$\chi^2=5/556$ $p=0/018$	۴۶/۰	۴۰۶	۵۴/۰	۴۷۶	میان جمله‌ای	میان جمله‌ای
$\chi^2=2/279$ $p=0/131$	۴۱/۹	۳۶	۵۸/۱	۵۰	درون جمله‌ای	درون جمله‌ای
$\chi^2=7/407$ $p=0/006$	۶۸/۵	۳۷	۳۱/۵	۱۷	ضمیمه‌ای	ضمیمه‌ای

براساس جدول ۴، آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین درصد فراوانی رمزگردانی میان جمله‌ای در دو گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و بالای ۴۰ سال را نشان می‌دهد ($\chi^2=5/556$ $p=0/018 < 0/05$). مطابق با این جدول، گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال به‌طور معنی‌داری گرایش بیشتری نسبت به گروه سنی بالای ۴۰ سال به رمزگردانی میان جمله‌ای داشته‌اند. به‌علاوه، آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین

انواع رمزگردانی	داده‌ها
میان جمله‌ای	اینقدر تکرار نکن. عزیزت ^۱ .
	رفتی؟ ساریتی الجمعه؟ ^۲
	اذا چافیتی عموتی ^۳ ، سلام منو بهش برسون.
درون جمله‌ای	لا تنسین ^۴ که لباسها رو بشوری.
	گفتی بهش، عیل؟ ^۵
	اگه تونستی، اشتر کم خبزه ^۶ .
ضمیمه‌ای	کم واحد برنوص اهنه فی ^۷ . کافیه همینا.
	اکل واید سویتی ^۸ . کافیه دیگه.
	سیب داریم. یکفی ^۹ .
	نمک نریز. یکفی عاده ^{۱۰} .

بررسی سوال

در بخش تحلیلی، به‌منظور تحلیل داده‌های پژوهش و استنباط آماری از آزمون‌های آماری استفاده گردیده است. برای مقایسه فراوانی تعداد انواع رمزگردانی (شامل میان جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای) بر حسب جنسیت (زنان و مردان)، سن (۲۰-۴۰ سال و بالای ۴۰ سال) و تحصیلات (زیر دیپلم و دیپلم یا بالاتر) از آزمون‌های کای دو استفاده شده است.

مقایسه انواع رمزگردانی بر حسب جنسیت

جدول ۳ نتیجه آزمون کای دو در مورد مقایسه فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب جنسیت را نشان می‌دهد.

با توجه به جدول ۳ ملاحظه می‌شود که آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین درصد فراوانی رمزگردانی درون جمله‌ای در دو گروه زنان و مردان را نشان می‌دهد ($\chi^2=6/698$ $p=0/010 < 0/05$). مردان به‌طور معنی‌داری گرایش بیشتری نسبت به زنان به رمزگردانی درون جمله‌ای داشته‌اند. همچنین، آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین

۱. خسته شدم
۲. رفتی دانشگاه
۳. اگه عمه رو دیدی
۴. فراموش نکنی
۵. پس
۶. چندتا نون بخر
۷. چندتا پتو اینجا هست
۸. خیلی غذا درست کردی
۹. کافیه
۱۰. کافیه دیگه

که بیشتر از سطح معناداری ۰/۰۵ می‌باشد، و این بیانگر آن است که جنسیت بر میزان استفاده از نوع رمزگردانی میان جمله‌ای تأثیری ندارد. نتایج دربارهٔ دو نوع دیگر رمزگردانی یعنی رمزگردانی‌های درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای نشان می‌دهند که مردان با تعداد ۵۵ مورد (۶۴/۰٪) و با تعداد ۳۵ مورد (۶۴/۸٪) بیشتر از زنان با تعداد ۳۱ مورد (۳۶/۰٪) و با تعداد ۱۹ مورد (۳۵/۲٪) به ترتیب، رمزگردانی‌های درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای را به کار برده‌اند و سطح معناداری رابطهٔ جنسیت با میزان به کارگیری انواع رمزگردانی درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای به ترتیب، ۰/۰۱۰ و ۰/۰۲۹ می‌باشد که هر دو سطح کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است. بر این اساس می‌توان گفت که جنسیت بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای تأثیر گذار است.

نتایج تحلیل داده‌ها دربارهٔ متغیر سن نیز نشان دهندهٔ آن است که گویشورانی که در ردهٔ سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار دارند، با تعداد ۴۷۶ مورد (۵۴/۰٪) و با تعداد ۵۰ مورد (۵۸/۱٪) بیشتر از گویشوران بالای ۴۰ سال، با تعداد ۴۰۶ مورد (۴۶/۰٪) و با تعداد ۳۶ مورد (۴۱/۹٪) به ترتیب از رمزگردانی‌های میان جمله‌ای و درون جمله‌ای در گفتار خود بهره برده‌اند و سطح معناداری رابطهٔ سن با میزان کاربرد انواع رمزگردانی میان جمله‌ای و درون جمله‌ای به ترتیب ۰/۰۱۸ و ۰/۱۳۱ است. با توجه به اینکه سطح معناداری رابطهٔ سن با میزان کاربرد رمزگردانی میان جمله‌ای کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است؛ پس می‌توان نتیجه گرفت که متغیر سن بر میزان به کارگیری این نوع رمزگردانی تأثیر می‌گذارد؛ اما سطح معناداری رابطهٔ سن با میزان استفاده از رمزگردانی درون جمله‌ای بیشتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است و در نتیجه سن بر میزان کاربرد رمزگردانی درون جمله‌ای تأثیری ندارد. در مورد رمزگردانی ضمیمه‌ای نیز گویشورانی که در ردهٔ سنی بالای ۴۰ سال قرار دارند، با تعداد ۳۷ مورد (۶۸/۵٪) بیشتر از گویشورانی که در ردهٔ سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار دارند، با تعداد ۱۷ مورد (۳۱/۵٪) از رمزگردانی ضمیمه‌ای استفاده کرده‌اند و سطح معناداری رابطهٔ سن با این نوع رمزگردانی ۰/۰۰۶ است، که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین آنچه گفته شد، سن بر میزان استفاده از رمزگردانی ضمیمه‌ای تأثیر گذار است.

بررسی تأثیر رابطهٔ تحصیلات بر میزان استفاده از هر یک از سه نوع رمزگردانی میان جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای بیانگر آن است که گویشوران دیپلم و بالاتر از

درصد فراوانی رمزگردانی ضمیمه‌ای در دو گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و بالای ۴۰ سال را نشان می‌دهد (۰/۰۵ < p = ۰/۰۰۶ = ۷/۴۰۷ χ^2). با توجه به جدول ۴ ملاحظه می‌شود که افراد بالای ۴۰ سال به طور معنی‌داری گرایش بیشتری نسبت به گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال به رمزگردانی ضمیمه‌ای داشته‌اند. اما، آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین درصد فراوانی رمزگردانی درون جمله‌ای در دو گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و بالای ۴۰ سال را نشان نمی‌دهد (۰/۰۵ > p = ۰/۱۳۱ = ۲/۲۷۹ χ^2).

مقایسهٔ انواع رمزگردانی بر حسب تحصیلات

جدول ۵ نتیجهٔ آزمون کای دو در مورد مقایسهٔ فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب تحصیلات را نشان می‌دهد.

جدول ۵. مقایسهٔ فراوانی انواع رمزگردانی بر حسب تحصیلات

انواع رمزگردانی	گروه	زیر دیپلم		دیپلم و بالاتر	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
میان جمله‌ای	۳۲۲	۳۶/۵	۵۶۰	۶۳/۵	$\chi^2=۶۴/۲۲۲$ $p=۰/۰۰۱$
درون جمله‌ای	۱۳	۱۵/۱	۷۳	۸۴/۹	$\chi^2=۴۱/۸۶۰$ $p=۰/۰۰۱$
ضمیمه‌ای	۸	۱۴/۸	۴۶	۸۵/۲	$\chi^2=۲۶/۷۴۱$ $p=۰/۰۰۱$

براساس جدول ۵، آزمون کای دو تفاوت معنی‌داری بین درصد فراوانی رمزگردانی میان جمله‌ای (۰/۰۵ < p = ۰/۰۰۱ = ۶۴/۲۲۲ χ^2)، درون جمله‌ای (۰/۰۵ < p = ۰/۰۰۱ = ۴۱/۸۶۰ χ^2) و ضمیمه‌ای (۰/۰۵ < p = ۰/۰۰۱ = ۲۶/۷۴۱ χ^2) در بین دو گروه تحصیلی زیر دیپلم و دیپلم و بالاتر را نشان می‌دهد. همچنین، با توجه به نتایج درصد فراوانی‌ها در این جدول، افراد با تحصیلات دیپلم و بالاتر به طور معنی‌داری گرایش بیشتری به ایجاد رمزگردانی در هر سه نوع نسبت به گروه تحصیلی زیر دیپلم داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش دربارهٔ تأثیر جنسیت بر میزان کاربرد انواع رمزگردانی نشان می‌دهند که زنان با تعداد ۴۵۴ مورد (۵۱/۵٪) بیشتر از مردان با تعداد ۴۲۸ مورد (۴۸/۵٪) در مکالمات خود از نوع رمزگردانی میان جمله‌ای استفاده کرده‌اند؛ اما سطح معناداری رابطهٔ جنسیت با میزان کاربرد این نوع ۰/۳۸۱ است،

به کمترین میزان مهارت نیاز دارد، استفاده می‌کنند. در گروه سنی نیز گویشوران ۲۰ تا ۴۰ ساله بیشتر رمزگردانی میان جمله‌ای را که به مهارت بیشتری در زبان دوم نسبت به رمزگردانی ضمیمه‌ای نیاز دارد، به کار می‌برند و گویشوران بالای ۴۰ سال که مهارت کمتری در زبان دوم خود دارند، بیشتر از گویشوران ۲۰ تا ۴۰ ساله از رمزگردانی ضمیمه‌ای که به کمترین میزان توانایی و مهارت در زبان دوم احتیاج دارد، استفاده می‌کنند. در گروه تحصیلی هم همانطور که بیان شد، گویشوران دوزبانه‌ای که دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر هستند، به دلیل مهارت بالاتری که در زبان دوم خود نسبت به زیرگروه مقابل دارند، به میزان بیشتری هر سه نوع رمزگردانی را در تعاملات خود به کار می‌برند.

بر اساس مطالب مطرح‌شده می‌توان نتیجه کلی پژوهش حاضر را بدین صورت بیان نمود که جنسیت، سن و تحصیلات گویشوران دوزبانه‌ی عربی - فارسی شهر نخل تقی بر میزان کاربرد هر یک از انواع رمزگردانی میان جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای در گفتار آنها تأثیرگذار است و به گفته پایلاک (۱۹۸۰: ۶۱۳) عوامل فرازبانی به وقوع یک نوع رمزگردانی خاص کمک می‌کنند.

دیپلم با فراوانی ۵۶۰ مورد (۶۳/۵٪)، با فراوانی ۷۳ مورد (۸۴/۹٪) و با فراوانی ۴۶ مورد (۸۵/۲٪) بیشتر از گویشوران زیر دیپلم با فراوانی ۳۲۲ مورد (۳۶/۵٪)، با فراوانی ۱۳ مورد (۱۵/۱٪) و با فراوانی ۸ مورد (۱۴/۸٪) به ترتیب، رمزگردانی‌های میان جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای را در تعاملات خود به کار برده‌اند و سطح معناداری رابطه تحصیلات با میزان کاربرد هر یک از انواع رمزگردانی میان جمله‌ای، درون جمله‌ای و ضمیمه‌ای به ترتیب، ۰/۰۰۱، ۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۱ است، که کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است. براین اساس، تحصیلات بر میزان کاربرد هر سه نوع رمزگردانی مذکور تأثیر دارد.

در شهر نخل تقی، مردان، گویشوران ۲۰ تا ۴۰ ساله و گویشورانی که تحصیلات دیپلم و بالاتر دارند، به دلایل مختلفی بیشتر از زیرگروه‌های مقابل خود با محیط بیرون و یک‌زبانانه فارسی در تماس هستند و از این رو، مهارت بیشتری در زبان دوم خود کسب می‌کنند. بر همین اساس، در گروه جنسیت، مردان بیشتر از زنان، به راحتی از انواع مختلف رمزگردانی، چه رمزگردانی درون جمله‌ای که به مهارت بسیار زیادی در زبان دوم نیاز دارد و چه رمزگردانی ضمیمه‌ای که

منابع

- ضیاء حسینی، سید محمد ضیاء (۱۳۷۸). رمزگردانی: نشانه برجسته‌سازی در دوزبانگی. نامه فرهنگ، شماره ۳۴، صص ۸۳ - ۷۸.
- فریدونی، جاوید و نفیسه تدین چهارطاق (۱۳۹۸). بررسی دبستان و متوسطه شهرستان ارومیه. فصلنامه (2013). Inter-sentential patterns of code – switching: A gender- based investigation of male and female EFL teachers. *International education studies*, 6(11), 144 – 159.
- Gumperz, J. J. (1957). Some remarks on regional and social language differences in India. In: M. Singer (Eds.), *Introduction to the civilization of India: Changing dimensions in Indian society and culture*, (pp. 31–38). Chicago, Ill.: The College, University of Chicago Syllabus Division.
- Gumperz, J. J. (1958). Dialect differences and social stratification in a North Indian village. *American Anthropologist*, 60, 668–681.
- زبان‌شناسی اجتماعی، دوره دوم، شماره ۳، پیاپی ۷، صص ۹۶ - ۸۷.
- مدرسی، یحیی (۱۳۹۰). درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- Almelhi, A. M. (2020). Understanding code-switching from a sociolinguistic perspective: A meta – analysis. *International journal of language and linguistics*, 8(1), 34 –45.
- Alvarez-Cáccamo, C. (1998). From switching code to code-switching: Towards a reconceptualization of communicative codes. In: P. Auer (Eds.), *Code-switching in conversation: Language, interaction and identity*, (pp.29-48). London/New York: Routledge.
- Bhatia, T. K., & W. C. Ritchie. (Ed). (2013). *The handbook of bilingualism and multilingualism* (2nd ed.). Oxford: Blackwell Publishing, Ltd.
- Gulzar, M. A., Farooq, M. U. & Umer, M.

- Gumperz, J. J. (1961). Speech variation and the study of Indian civilization. *American Anthropologist*, 63, 976-988.
- Gumperz, J. J. (1964a). Hindi-Punjabi code-switching in Delhi, In: H. Lunt (Eds.), *Proceedings of the ninth international congress of linguists, Cambridge, Massachusetts 1962*, (pp. 1115-1124). The Hague: Mouton,
- Gumperz, J. J. (1964b). Linguistic and social interaction in two communities, In: J. J. Gumperz & D. Hymes (Eds.), *The ethnography of communication (American Anthropologist 66, 6, Part 2)*, (pp. 137-153). Washington D.C.: American Anthropological Association.
- Gumperz, J. J., & Naim, C.M. (1960). Formal and informal standards in Hindi regional language area. In: C. A. Ferguson & J. J. Gumperz (Eds.), *Linguistic diversity in south Asia*, (pp. 92-118). *International Journal of American Linguistics* 26, 3, Part 3.
- Holmes, J. (2013). *An introduction to sociolinguistics* (4th ed.). London & New York: Routledge.
- Hornby, P. (1977). Bilingualism: An introduction and overview. In P. Hornby (Ed.), *Bilingualism, psychological, social and educational implications* (pp. 1-13) New York: Academic press.
- Kane, H. (2020). Language variation: A case study of gender differences in Wolof - French code switching. *International Journal of Language and Linguistics*, 8(4),122-127.
- Milroy, L., & Muysken, P. (1995). An introduction: Code switching and bilingualism research. In: L. Milroy & P. Muysken (Eds.), *One speaker, two languages: Cross - disciplinary perspectives on code-switching* (pp.1-14). New York: Cambridge University Press.
- Poplack, S. (1980). Sometimes, I'll start a sentence in Spanish, y termino en español: Toward a typology of code switching. *Linguistics*, 18 (7 / 8), 581 - 618.
- Poplack, S. (1981). Syntactic structure and social function of code switching. In R. Duran (Eds.), *Latino language and communicative behaviour*, (pp. 169 - 184). Norwood/ New Jersey: Ablex.
- Poplack, S., Wheeler, S. & Westwood, A. (1989). Distinguishing language contact phenomena: evidence from Finnish - English bilingualism. *World Englishes*, 8(3), 389 - 406.
- Sankoff, D., & Poplack, S. (1981). A formal grammar for code - switching. *Papers in Linguistics: International journal of human communication*, 14(1), 3- 45.
- Stell, G., & K. Yakpo. (2015). Elusive or self - evident? Looking for common ground in approaches to code switching. In G. Stell & K. Yakpo (Eds.) *Code switching between structural and sociolinguistic perspectives* (pp.1-16). Berlin, Munich & Boston: De Gruyter.
- Thomason, S. G. (2001). *Language contact*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Wardhaugh, R. (2010). *An introduction to sociolinguistics* (6th ed.). Oxford: Wiley - Blackwell Publishing.

COPYRIGHTS

© 2024 by the authors. Licenses PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)